

ЯПОН ДАХЬ МОНГОЛ СУДЛАЛЫН ТУХАЙ

*Нарангэрэл**

Японы Монголын судлал бол өнө удаан түүхтэй мөртөө шилдэг уламжлалтай юм. Японы эрдэмтэд Монголын судлалын олон салбарт өндөр амжилтыг олж дэлхий нийтийн анхаарлыг татаж байна. Зохиогч энд тэр бүхнийг нарийн бичихэд арай хүч хүрэлцэхгүй тул Өвөрмонголын шинжлэх ухааны академаас хэвлүүлсэн “Монгол судлалын мэдээ занги” (Meng gu xue xin xi) хэмээх сэтгүүл дээр танилцуулсан зүйлс нэлээд олон байгаа бөгөөд Т.Мөнхцэцэгийн туурвисан Япон дахь монгол түүх судлалын тухай танилцуулсан тусгай зохиол Улаанбаатарт нийтлүүлсэн болохоор энд зөвхөн сүүлийн үед гарсан зүйл болон саях бүтээлүүдэд орхигдсон зарим зүйлсийг нөхвөрлөхийг голчлон сэтгэжээ.

Нэг. Монгол хэл шинжлэл

Монгол хэл шинжлэл нь Японы Монголын судлалын хүрээнд нэлээд эрт өрнөсөн нэгэн салаа мөн бөгөөд хэдэн үеийн эрдэмтдийн дотроос нэр хүндтэй эрдэмтэд цугларан гарч тэд нар дэлхийн монгол хэл судлалд чухал үүрэг гүйцэтгэж иржээ.

Озава Шигэо (Токио гадаад судлалын их сургууль) орчин цагийн монгол хэл, дунд үеийн монгол хэл, монгол бичгийн сурвалжис ба Пагва үсэг зэргийн судлалын талаар нэр их ажиллажээ. Ялангуяа 1984-1989 оны хооронд хэвлэгдсэн “Монголын нууц товчооны бүрэн тайлбар” (Гурван боть) болон “Монголын нууц товчооны бүрэн тайлбарын үргэлжлэл” (Гурван боть) нь Мүраками Сэижийн орчуулан тайлбарласан “Монголын нууц товчоо - Чингис хааны үлгэр”-ийн дараа гарсан Японы “Монголын нууц товчоо” судлалын түүхэн дээрхи бас нэгэн хөшөө дурсгалын шинж бүхий аварга бүтээл гэж хэлж болно.

Танака Кацухико (Хитоцубаши их сургууль) монгол хэл соёл түүх шинжлэлийн талаар олон сайхан дорвитой бүтээлийг туурвисан их эрдэмтэн юм. Тэрээр хэл шинжлэлийн онол ба нийгмийн хэл шинжлэлийн талаар бичсэн бүтээлд “Хэл, төр ба эрх” (1997 он), “Хэлний амь ахуй ухаан” (1999 он), “Хэл шинжлэлийн цагаан мөр” (2001 он), “Хэл гэгч юу билээ” (2004 он) гэх зэрэг буй. Үүнээс гадна Танака Кацухико олон зүйлийн хэлэнд нэвтрэн В.Хайсигийн “Монголын түүх ба соёл”, Уно Харвагийн “Шаманизм-Алтай төрлийн

* Нарангэрэл - Өвөрмонголын Их сургуулийн Япон хэл соёлын салбар, доктор, дэд профессор

угсаатны ертөнцийн дүрс” болон Эвлен Лот Фалкийн “Сибирийн агналын зан үйл” гэх мэтийн Монголын түүх соёлтой холбоотой чухал бүтээлүүдийг орчуулж олны хүртээл болгосон байна. Дээрхи эрдэмтэн бас монголын орчин үеийн түүхэнд холбогдолтой Халх голын дайны тухай нэгэн сэдэвт зохиолуудыг шинээр нийтлүүлж буй.

Хашимото Масарү (Осака гадаад судлалын их сургууль) дундад зууны монгол хэлээр судлалын гол чиглэлээ болгож “Дундад зууны монгол хэлний ирээдүй цагийн үйл үгийн дагавар”, “Монголын нууц товчооны хэл шинжлэлийн асуудал ба арга зүй”, “Орчин цагийн монгол хэлний өгүүлэхүүний тухай”, “Монголын нууц товчооны хэлний тийн ялгалын тухай”, “Монголын нууц товчооны монгол хэл шинжлэлийн зарим асуудал”, “Япон хэл - Алтай хэлний харьцуулсан нягтлал”, “Монголын нууц товчоон дахь jugeli гэдэг үгийн гарлын тухай” зэрэг олон өгүүлэл нийтлүүлсэн ба “Монголын нууц товчооны монгол хэлний судлал” (2001 он), “Монгол хэлний зүй” (1993 он), “Монгол хэл ба Алтай төрөл хэл” (1981 он) зэрэг бүтээлүүдийг хэвлүүлсэн байна.

Күриябаши Хитоши (Тохокү их сургууль) гол нь монгол хэлний авиа зүй болон монгол төрөл хэлний судлалын талаар гүнзгий судлал хийжээ. Ялангуяа монгол хэлний авианы хувьслын тухай хийсэн судалгаа нь эрдэм шинжилгээний чухал ач холбогдолтой болж хүмүүсийн анхаарлыг татсан билээ. Түүний сүүлийн жилүүдэд хэвлүүлсэн бүтээлд “Монголын нууц товчоон дахь монгол хэлний бүх үгс, дагаварын хэлхээс” (хамтын бүтээл. 2001 он), “Хуа ИИЮй (хөх дэвтэр)-ийн монгол хэлний бүх үгс, дагаварын хэлхээс” (2003 он) зэрэг буй.

Какуто (Осака гадаад судлалын их сургууль) монгол төрөл хэлний судлалын талаар “Халх аялгууны зөв бичлэгийн дүрэм”, “Авианы дүрэм ба аялгуу - Буриад ба Халх”, “Халх аялгууны өргөлтийн тухай”, “Дуншян аялгууны авианы хувирал”, “Могор хэлний язгуурт “н” дагалдахгүй учир” зэрэг эрдэм шинжилгээний өгүүлийг нийтлүүлсэн байна.

Хөхбаатар (Шёова охидын их сургууль) нийгэм хэл шинжлэлийн судлалын талаар “Хил сундалсан үндэстний хэл - монгол хэлний одоохи байдал”, “Үг хэлний хувиралаас зүүн монголыг ажиглах нь - Өвөрмонголын хэлний нэгдэл ба зүүн аялгууд”, “Хятадын нийтийн хэл ба цөөнх үндэстний хэл” зэрэг өгүүлэл ба монгол хэлний тогтмол хэвлэгдэхүүний түүхэнд холбогдох чухал өгүүллүүд буй.

Хоёр. Монгол түүх шинжлэл

Японы монгол түүх шинжлэл нь маш өрнөнгүй хөгжиж ирсэн түүхтэй билээ. Өнгөрсөн олон жилийн турш голдуу хятад сурвалжийг

ашиглаж болгож байснаа эдүгээ монгол хэлний сурвалж бичигт голлон анхааран байх бөгөөд бас бусад хэл жишээлбэл, төвд, манж, перс, орос зэрэг хэл дээр бичигдсэн түүхэн эх сурвалжийг ашиглах болсон хандлагатай буй. Судалгааны чиглэлийн талаар орчин одоо үеийн Монголын түүхийн талаар ажиллах хандлагатай болсон байна. Сүүлийн жилүүдийн гол болох бүтээл гэвэл, доорхи мэт:

Вакамацу Хироши (Кёото Гакүин их сургууль) голдуу баруун монголын түүхийн талаар судалж зүүнгар хаант төрийн бүрэлдсэн, хөгжсөн жич төвдийн буддын шашны судлалд хийсэн ажил нь эрдэмтдийн анхаарлыг татсан бөгөөд сүүлийн үед “Умард Ази” (1999 он) гэх түүх шинжлэлийн бүтээл ба “Гэсэр” (1993 он), “Жангар” (1995 он), “Манас” (2001) зэрэг монгол баатарлаг туульсийн орчуулгын бүтээлийг хэвлүүлсэн юм.

Ёшида Жүничийн монгол судлалын ажил нь голдуу монголын түүхэн сурвалж бичиг, монголын түүх, монголын мал аж ахуй зэрэг гурван их хүрээнд явагдаж ирсэн юм. Түүний сүүлийн үеийн бүтээлийг дурдвал, “Монголын мал маллагаа – уламжлал ба шинэчлэл” (2000 он), “Япончуудын Хөлөнбуйр оронд малын гаралтын тухай байцаалт хийсэн тухай” (2000 он), “Нүүдлийн мал аж ахуйн нүүдэл ба суурьшил” (2002 он), “Хянган товчооны өөрчлөлт ба Хянган мужийн хошуудын бодит байдлын тухай байцаалт” (2003 он), “Хянган давааны өмнөх уулархаг газрын эдийн засгийн бүтэц – Сартагчины эдийн засгийн шинжлэлээр сүвэгч болгох нь” (2004 он), “Монголын судлалын өнгөрсөн ба ирээдүй” (2004 он) зэрэг өгүүлэл ба хамтран зохиосон “Бөртэ чонын монгол” (1986 он), хамтран орчуулж тайлбарласан “Алтан ханы туужийн орчуулга, тайлбар” (1998 он), “Монголын нууц товчооны судлал” (2005 он) зэрэг эрдэм шинжилгээний бүтээлүүд байдаг бөгөөд бас Лувсанданзаны “Алтан товч”-ийн Франц улсын номын санд хадгалагдаж байгаа бичмэл эх, Монгол Улсын Увс аймгаас олдсэн Үйсэн бичиг зэргийн тухай нийтэлсэн өгүүлүүд буй.

Хараяама Акира (Момояама гакүин их сургууль) монгол сурвалж бичгийн ухаан болон Монголын түүх судлалын талаар цөөн бус шинэ үзлийг дэвшүүлсэн байна. “Зүүн хойд Азийн түүх ба нийгэм” (1991 он) болон “Монголын домог ба үлгэр” (1995 он) нь монголын түүх ба соёлын судлалд үзүүлсэн чухал бүтээл болох юм. Онцгойлон анхаарууштай нь Хараяама болон Тохокү их сургуулийн Исүбэй Акира нартай хамтран эрхэлсэн Зүүн Азийн хэвлэлийн соёлын тухай судлалдаа тэр Японы ноёрхлын үеийн манж, монголд холбогдолтой материалыг цуглуулж эмхтгэн судалсан нь монголын түүхийн эх сурвалж болон сэтгүүл хэвлэлийн түүхийн судалгаанд чухал хувь нэмэр үзүүлсэн гэж хэлж болно.

Наками Тацуо (Токио гадаад судлалын их сургуулийн Ази, Африкийн хэл соёлын институт) монголын түүх ба гадаад харилцааны түүхийн талаар чухал байр суурьтай ажиллаж ирсэн эрдэмтэн бөгөөд “Хайсан ба Удай - Богд хаант засгийн доторхи өвөрлөгчид” (1976 он) гэдэг өгүүллээс эхлэн олон улсын харилцааны дотор монголын түүхийг шинжлэн судалсан буй. Үүнд “Богд хаант засгийн гадаад харилцаанд хийсэн оролдлого болон империалист гүрэн” (1979 он), “Монголын тусгаар тогтнол ба улсын хоорондох асуудал” (1994 он), “Гүнсээноров болон Өвөрмонголын хувь заяа” (1983 он), “Орчмын Моррисоны архивын тухай” (1980 он), “Санктпетрбург дахь монгол бичгийн эх сурвалж, түүхэн материал ба түүний цуглуулгын түүх хийгээд одоох байдал” (2000 он), “Кавашима Нанима хийгээд Бээжингийн цагдаа явдлын сургууль, дээд зэргийн цагдан сэргийлэх сургууль” (2001 он), “Манж гэгч уул нь юу байсан бэ” (2002 он) зэрэг чухал олон эрдэм шинжилгээний өгүүлэл буй.

Сүгияама Масааки (Кёото их сургууль) бол Японы академич шагналыг хүртсэн нэрт эрдэмтэн юм. Түүний монгол түүхийн судлал нь голдуу монголын хаант улсын түүх, Юан улсын түүх зэрэг хүрээнд явагдаж байх бөгөөд перс хэл мэтийн олон төрлийн бичгийн сурвалжийг ашиглан “Монголын хаант улсын мандал мөхөл” (дээд, доод. 1996 он), “Нүүдэлчдээс дэлхийн түүхийг харах нь” (2003 он), “Чингис хаан ба Монголын хаант улс” (2003 он), “Торгоны зам ба хятадын эртний соёл иргэншил” (хамтын бүтээл. 2005 он) зэрэг шинэ бүтээлүүд буй.

Фүтаки Хироши (Токио гадаад судлалын их сургууль) бол японы монголын түүх судлалын эрдэмтний нэг бөгөөд монголын эрх зүйн түүх, соёлын түүх, монголын орчин үеийн түүх судлал зэрэг хүрээнд чухал амжилт гаргасан байна. Түүний зарим чухал бүтээл нь олон оронд хэвлэгдэн тархаж байхаас дурдвал, 2002 онд Улаанбаатарт “Монголчуудын түүх, соёлын өвийг мөшгихүй” гэх бүтээл, 2003 онд Хөххотод “Монголын түүх ба соёл” гэх бүтээл нь тус тус монгол ба хятад хэл дээр хэвлэгдсэн байна.

Мияваки Жүнко (Их сургуулийн цагийн багш, эрдэм шинжилгээний тусгай мэргэжилтэн) Ойрадын түүх ба Халхын түүхийн судлалаар удаан жил ажиллаад монголын дунд үеийн түүхийн тухай тусгай өгүүлэл олон нийтэлснээс гадна “Хамгийн сүүлчийн нүүдэлчний эзэнт гүрэн” (1995 он) болон “Монголын түүх” (2002 он) зэрэг зохиол бүтээл туурвисан буй.

Мориясу Такао (Осака их сургууль) дорнодын түүх ба төв азийн түүхийн судлалын талаар “Уйгараас Ан Ши-ийн урвалгааныг ажиглах нь”, “Торгоны замын зүүн хэсгийн зоос” зэрэг өгүүлэл болон “Монгол Улсад одоогоор олдож байгаа эртний хөшөө бичгүүдийн шинжлэл”

(1999 он), “Торгоны зам ба дэлхийн түүх” (2003 он), “Дундад Азийн малтагдмал эртний дурсгалт зүйлс (2004 он) зэрэг эрдэм шинжилгээний ном бүтээл буй.

Ока Хироки (Тохоку их сургууль) манжийн үеийн монголын нийгэм, улс төр, засаг захиргааны түүхийн судалгаагаар ажиллаж буй. “Зүүн хойт Азийн орон бүсийн түүх ба Чин гүрний хаант төрийн ноёрхол”, “Манж гүрэн ба монгол ван гүнгүүд” зэрэг эрдэм шинжилгээний өгүүллийг туурвисан бөгөөд “Монголын түүх, угсаатны судлалын зарим асуудал”, “1911 оны Монголын үндэстний хувьсгалын урьдчилсан нөхцөл ба олон улсын байдал” гэх зэрэг монголын түүх судлалын шинэ хандлага шинэ амжилтыг харуулсан нэгэн сэдэвт зохиолуудыг найруулан нийтлүүлсэн буй.

Хагихара Мамору (Кобэ их сургууль) голдуу арван долоодугаар зуунаас арван есдүгээр зуун хүртэлхи монголын эрх зүйн түүхийн талаар судалгаа хийж Монголын эрх зүйн түүхийн эх бичгийн судалгаа, шүүх цаазын судалгаанд шинэ шинэ саналыг дэвшүүлж буй. Гол болох өгүүлэл нь, “Манжийн үеийн Өвөрмонголын Хөххотын Түмэд хошууны албан бичгийн тухай”, “Манж Чин улсын үеийн Монгол дахь их шавийн гэмт хэргийг шүүсэн хууль цааз” зэргээс гадна “Манж Чин улсын үеийн Монгол дахь хууль цааз ба хууль цаазын бичиг” (2006 он) гэсэн нэгэн сэдэвт зохиол буй.

Мацүда Коичи (Осака кокусай их сургууль) болон Мацүкава Такаши (Оотани их сургууль) бүр Монгол - Юан гүрний түүхийн судлалын талаар дорвитой ажиллаж эх бичиг судлалыг өрнүүлсэн нэрт эрдэмтэн юм. Мацүдагийн Монголын эзэнт гүрний төрийн бүтцийн тухай өгүүллүүд ба Мацүгавагийн түүх шашинд холбогдох эх сурвалжийн тухай судалгааны өгүүллүүд нь хэдийнээс хүмүүсийн анхаарлыг татсан юм.

Янакизава Акира (Васэда их сургууль) болон Икома Масанори (Осака гадаад судлалын их сургууль) нар сүүлийн үед төрөн гарч буй залуу судлаачид юм. Янакицавагийн “Хятадын нэгдүгээр архивт хадгалагдаж байгаа Орост холбогдох манж данс хараа”, “Найман хошууны тухай дахин нягтлал” зэрэг өгүүллүүд ба Икомагийн “Монгол үндэстний орчин үеийн түүх” (2004 он) гэх бүтээлийг дурдах ёстой.

Ишихама Юмико (Васэда их сургууль) бол төвд сурвалжийг гарамгай сайн ашигласан эрдэмтэн юм. Түүнд “Гүүш хааны вангийн угсаа төвд дэх вант эрхийн алдагдлын явц - Лувсанданзаны урвалгааны тухай дахин нягтлал” зэрэг өгүүлэл ба төвдийн буддын шашны ертөнцийн түүх судлал” (2001 он), “Төвдийн тойм (тавин бүлэг)” (2004 он) зэрэг бүтээл буй.

Бүрэнсайн (Шига мужийн их сургууль) бол “Орчин одоо үеийн монголчуудын тариалах айл тосгоны бүрэлдэл” гэх сэдвээр Васэда их сургуульд шинжлэх ухааны докторын зэрэг хамгаалсан залуу түүхч юм. Дээрхи сэдвийн бүтээл нь 2003 онд Японд хэвлэгдсэн бөгөөд саяхан хятад хэл дээр хэвлэгдсэн байна.

Иноүэ Осамү (Шимане мужийн их сургууль) болон Нагаи Такүми бол дунд үеийн түүх ба монгол эх бичгийн судалгаагаар дагнан ажиллаж буй залуу эрдэмтэн юм. Тухайлбал, Иноүэ “Цагаан түүх”-ийн эх бичгийн тухай зэрэг судлал нь эрдэм шинжилгээний чухал хувь нэмэр хэмээн үнэлүүштэй.

Тачибана Макото (Васэда их сургууль) мөн Васэда их сургуульд боловсрол хүртсэн залуу түүхч юм. Тэр Хүрээний данс ба Тайваний дансыг нягтлан ажигласан талаар онцгойрон “Богд хаант засаг Өвөрмонголыг нэгтгэн авахаар оролдсон тухай - Шилийн голын чуулганаар жишээлэх нь” гэх мэтийн шинэ өгүүллүүд нь 20-р зууны монгол түүхийн судлалын хүрээнд шинэ зүйл болж буй.

Тецуяама Хироши (Осака худалдааны их сургуулийн дэд профессор агсан) бол эрдэм чадвар бадарсан идэр залуугаараа эрт бие өнгөрсөн эрдэмтэн юм. Түүний “Манж Чин гүрний үеийн хөдөө аж ахуйн түүх судлал” (2000 он) гэх бүтээлд, Өвөрмонголын баруун орны тариалангийн тухай нарийн судлагдсан байна.

Муури Кацүко (Васэда их сургууль) болон Мури Хисао (Аичи их сургууль) бол бүр монголын түүхийн судлалын тусгай мэргэжилтэн биш, харин тус тус хятадын улс төрийн түүх ба японы орчин үеийн түүхийн мэргэжил бүхий нэрт эрдэмтэд болох юм. Гэвч Муурийн “Хөвөө хязгаараас нь Хятадыг ажиглах нь – үндэстний асуудал ба төр” (1998 он) нь хятад дахь цөөнхи үндэстний түүх ба одоогийн байдлыг хөндөж бичсэн үнэ цэнэтэй зүйлүүд буй. Мөн Мурийн “Дэ вангийн (Дэмчигдонров ван) судлал” (2000 он) нь Ар, Өвөр Монголд Дэ вангийн (Дэмчигдонров ван) тухай судлал урагштай явагдаж чадахгүй одоох байдалд чухал ач холбогдолтой юм.

Гурав. Монгол уран зохиол судлал

Энд бид голдуу дэлхийн хоёрдугаар дайн дууссаны дараа үеэс авч үзье. Хамгийн анх Абэмацци Кэничи “Монгол ардын үлгэр” (1957 он) хэмээх орчуулгын бүтээл хэвлэгдсэнээс 1960-аад оны сүүлч 1970-аад оны эх хүртэл нэлээд хэдэн орчуулгын ба судалгааны өгүүлэл зохиол гарсан байна. Тухайлбал, “Сүхийн саарал морь” (1967 он), “Монгол ардын уламжлал” (1966 он) зэрэг орчуулгын бүтээл болон Абэмацийн

“Монголын үлгэр ба хүүхдийн домгийн тухай” (1970 он), Хасүми Харуогийн “Монголын аман урлаг” (1975 он) зэрэг чухал өгүүллүүд буй.

1970-аад оны сүүлчээс 1980-аад оны сүүлч хүртэл голдуу Арай, Хашимото, Кодама нарын орчуулгын бүтээл “Монголын үлгэр домог” (1978 он) ба Каваками Икүогийн өгүүлэл “Монгол аман зохиолын судлалын тухай” (1985 он) зэргийг дурдах хэрэгтэй.

1990-ээд онд ороход Коибүчи Синичи, Камимүра Акира, Фүжимаку зэргийн залуу эрдэмтэд хүмүүсийн анхаарлыг татжээ. Тухайлбал, Коибүчийн монгол зүйр цэцэн үгийн тухай судлал, Камимүрагийн халх баатарлаг туульсийн плот бүтцийн судлал болон Фүжимакугийн монгол баатарлаг туульсийн бүтэц судлал зэрэг нь онцгойрчээ.

Сүүлд одоогийн Японы монгол уран зохиолын судлалын эрдэмтэн Окада Казүюки болон Шибаяама Ютака тэргүүтэй Аби Ромиху, Арай Юкиясу, Үчида Такаси, Үчида Тошиюки, Үмино Микио, Тани Хироюки, Цуда Норикү, Фүкай Хиромү, Ямамото Хироко зэргийн монгол уран зохиолын залуу эрдэмтэд хамтран хэвлүүлсэн “Монгол уран зохиол руу хөдөлнөм” хэмээх нэгэн сэдэвт бүтээлийг дурдахгүй байж болохгүй. Тус бүтээлд Монгол улсын өгүүллэг, яруу найргын орчуулга ба судалгааны өгүүлэл төдийгүй, Өвөрмонгол, Халимаг, Буриадын уран бүтээлүүдийн тухай орчуулга ба судалгааны өгүүллийг багтаасан байгаа нь Монгол үндэстний орчин одоо үеийн уран зохиолын судлалын түүхэн нэгэн цаг үеийг заагласан чанар бүхий бүтээл болно хэмээн үзэх ёстой.

Дөрөв. Соёл хүн зүйн судлал

Японы монголч эрдэмтэд соёл хүн зүйн судлал хийсэн нь саяхны явдал биш. Гэхдээ түүхэн чанар бүхий их эргэлт гарсан нь 1980-аад оноос хойш болно. 1980-аад он болтол тухайн үеийн улс хоорондын улс төрийн нөхцөл байдлын тодорхой шалтгаанаас хамааран уг судлалын хүрээнд ахиц гарахгүй байжээ. 1980-аад онд улс төрийн шинэ нөхцөл байдал буй болж судлаачид хээрийн шинжлэл хийх болсноос сүүлийн үед маш анхаарууштай олон бүтээл гарсан байна.

Энэ үеийн амжилт гэвэл юуны өмнө Мацубара Масатакэ (Япон улсын угсаатны музей)-н “Нүүдэлчний хөрөг зураг” (1990 он), “Нүүдлийн ертөнц” (2001 он) зэрэг бүтээлийг дурдах ёстой.

Дараа нь 1980-аад оны судлал гэвэл, Исоно Фүжикогийн “Өвлийн улирлын монгол” (1986 он), Онуки Масао (Шага мужийн их сургууль)-ийн “Нүүдлийн нийгмийн одоох” (1985 он) зэрэг буй. Ялангуяа 1990-ээд оны үеэс Конагаяа Юүки (Япон улсын угсаатны

зүйн музей) Ар, Өвөр Монголын олон газраар хээрийн шинжлэл хийж монголын нийгэм соёл хүн зүйн талаар чухал чухал бүтээл гаргасан буй. Конагаяагийн “Монгол нутгийн амьдралын ертөнц” (1996 он), “Хорьдугаар зууны монгол” (2004 он) зэрэг зохиолууд нь тухайн цаг үеийн судалгааны төвшинг харуулж чаджээ.

Мөн сүүлийн үеийн шинэ бүтээлүүд дотроос Суганума Акира (Тооёо их сургууль)-ийн монгол буддын шашны тухай судлал, Ян Хаи Ин (Шициока их сургууль)-ийн Чингис хааны тахилгын тухай судлал, Шинжилт (Хитоцубаши их сургууль)-ийн хөхнуурын монголчуудын ахуй амьдралын тухай судлал нь олны хүртээл болж буй.

Тус өгүүлэмжид зөвхөн хүмүүнлэг-нийгмийн шинжлэх ухааны хүрээн дэх хэл, уран зохиол, түүх, соёл хүн зүй зэргийн хэдэн салбарт явагдсан сүүлийн үеийн байдлыг тоймлон танилцуулахаар зорив. Гэхдээ хамгийн гол нь зохиогчийн ашигласан материалын хязгаардмалаас болж, алдаж орхисон зүйл лавтайяа байгаа хэмээн санагдах буй.